

IN HET BEGIN SCHIEP GOD

PEDRO URBANO LÓPEZ DE MENESES

IN HET BEGIN SCHIEP GOD

Theologische scheppingsleer

15

Theologische inleidingen

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	9

Hoofdstuk I.

IN HET BEGIN SCHIEP GOD DE HEMEL EN DE AARDE	11
De uitspraken van Genesis	13
De tijdelijke oorsprong van de schepping	15
De volledige afhankelijkheid van de schepselen ten opzichte van hun Schepper	18

Hoofdstuk II.

DE CHRISTELIJKE INTERPRETATIE VAN DE SCHEPPING	21
De schepping in het perspectief van de heilsgeschiedenis	21
De schepping in de verkondiging van de apostelen	23
De schepping, werk van de Drie-eenheid	25
De taak van de Geest in de Schepping	26

Hoofdstuk III.

DE LIEFDE VAN GOD, EERSTE EN ULTIEME REDEN VAN DE SCHEPPING	31
Voor God bestaat geen enkele noodzaak om te scheppen	31
God scheidt, uitsluitend, uit liefde	35
Schepping, voor de eer en de liefde van God	37
De geschapen goederen zijn goed en spreken ons over de oneindige goedheid van God	40

Hoofdstuk IV.

DE SCHEPPING EN DE WETENSCHAPPELIJKE KENNIS VAN DE WERELD	45
Overeenkomsten en grote verschillen tussen het Boek Genesis en andere scheppingsverhalen	46

De schepping en de literaire genres	49
De Bijbelverhalen	51
De evolutietheorie en de evolutie in verhouding tot de scheppingsverhalen	53
De wetenschappelijke kennis en de geloofswaarheid in de schepping	59

Hoofdstuk V.

DE VOORZIENIGHEID VAN GOD	62
De goddelijke voorzienigheid is een constant gegeven in de Schrift	63
Het kinderlijk vertrouwen in de handen van God	66
De voorzienigheid van God raakt ook de hele geschiedenis van de mensheid	68
De goddelijke voorzienigheid reikt tot de uiteinden van het geschapene	70
De christelijke betekenis van de voorzienigheid	72

Hoofdstuk VI.

HET PROBLEEM VAN HET KWAAD IN DE SCHEPPING	78
Het kwaad, een veelvormig fenomeen in het leven van de mens	78
Het begin van het kwaad, volgens de Schrift	81
Het Genesisverhaal en het kwaad in de wereld	83
De zonde is het radicale kwaad, de oorsprong van alle kwaad	85

Hoofdstuk VII.

DE ENGELEN, GEESTELIJKE WEZENS EN SCHEPSELEN VAN GOD	90
Het bestaan van de engelen is een blijde geloofswaarheid	90
Natuur en zending van de engelen	92
De zending van Christus, vergezeld van de engelen	96
De strijd van de demonen in de menselijke heilsgeschiedenis	98

De bovennatuurlijke bijstand van de engelen	100
De engelen in het leven van de Kerk	102

Hoofdstuk VIII.

DE MENS, ÉÉN IN LICHAAM EN ZIEL, GESCHAPEN NAAR HET BEELD VAN DE SCHEPPER	105
Het Genesisverhaal over de schepping van de mens ...	105
De mens, eenheid van lichaam en ziel	107
Onsterfelijkheid van de ziel en eeuwige bestemming van de mens	110
De schepping van de mens in het paradijs en de oorspronkelijke omstandigheden van zijn bestaan op aarde	112
De mens, geschapen om het paradijs te bewerken en te beheren	113
De oorspronkelijke staat van de mens in de schepping	115

Hoofdstuk IX.

NATUURLIJK EN BOVENNATUURLIJK	119
De werking van de Heilige Geest	119
Het bovennatuurlijke in Adam en Eva	121
De oorspronkelijke staat van de mens in het paradijs	122
Het leven van oorspronkelijke heiligheid en gerechtigheid	124

Hoofdstuk X.

DE ERFZONDE	126
De erfzonde in de Schrift	126
De gevolgen van de ongehoorzaamheid van onze stamouders	129
Het leergezag van de Kerk	131
De sociale dimensie van de erfzonde	136

BIBLIOGRAFIE	140

AFKORTINGEN

Apk	Apokalyps
CKK	Catechismus van de katholieke Kerk
Kol	Brief aan de christenen van Kolosse
Da	Boek van de profeet Daniel
DS	Heinrich Denzinger, <i>Symbolen en definities van het katholieke geloof</i>
Ef	Brief aan de christenen van Efeze
Ex	Exodus
Gn	Genesis
Hnd	Handelingen van de Apostelen
Js	Jesaja
Jr	Jeremia
1 Joh	1 ^e brief van de heilige Johannes
Joh	Evangelie volgens de heilige Johannes
Lc	Evangelie volgens de heilige Lucas
Mak	Makkabeeën
Mc	Evangelie volgens de heilige Marcus
Mt	Evangelie volgens de heilige Matteüs
Rom	Brief aan de Romeinen
Ps	Psalmen
Sir	Ecclesiasticus
S Th	Heilige Thomas van Aquino, <i>Summa Theologiae</i>
S Gent	<i>Summa contra gentiles</i>

INLEIDING

Voor de gelovige is de geestelijke rijkdom van het christendom onuitputtelijk. De verzameling van de geloofswaarheden vormt inderdaad zo'n breed panorama betreffende het wezen van God, de mens en de wereld dat men zich steeds verder kan verdiepen in de inhoud van het geloof, in zijn morele en geestelijke leer, zoals zoveel generaties christenen het hebben gedaan. Bij het lezen en overwegen van deze waarheden, die op oorspronkelijke wijze in de Schrift zijn opgetekend, gaat de christengelovige in feite steeds verder vooruit, tot de diepte van het mysterie van het geloof, met een grotere waardering en een nieuwe beleving van de gave van God.

Deze doelstelling, geestelijk groeien in de overweging van het geloof, is zeer aanwezig in het boek. We zullen eerst een overzicht invoeren van de voornaamste getuigenissen uit de Bijbel ten aanzien van God als Schepper om daarna, in tweede instantie, over te gaan tot verdieping: een korte uitleg van de teksten in het licht van de christelijke Traditie, om eenvoudig te komen tot een algemeen geldige en systematische uitleg van het christelijke beeld van de God van de schepping.

De tekst steunt op de christelijke Traditie van de grote geestelijke auteurs. De leer over de schepping wordt uitgelegd zonder het leergezag uit het oog te verliezen, in het bijzonder de ontwikkeling van de scheppingsleer in de laatste catechismus van de katholieke Kerk. Dit boek wil, met andere woorden, meer inzicht geven in de woorden die we elke zondag aan het begin van de geloofsbelijdenis herhalen: "Ik geloof in God, de Almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde", in nauwkeurige samenhang met zowel de Traditie als het leergezag.

De inhoud van dit boek is niet moeilijk samen te vatten: het gaat in de eerste plaats over de theologische vraag naar de betekenis van het woord "scheppen" wanneer men over God spreekt. Het is van belang om dit theologische begrip goed te omschrijven voordat men andere, hiermee verwante waarheden probeert te begrijpen: Verbond, uitverkiezing, belofte, gave...

Over dit alles gaat het in de volgende hoofdstukken, vooral het tweede, wanneer gesproken wordt over de nauwe band tussen de schepping en de rest van de heilsgeschiedenis. Hiervandaan zet het boek de fundamentele thema's van de theologie van de schepping uiteen, in de logische volgorde van de Heilige Schrift: de bovennatuurlijke doelstelling van de schepping, de schepping en verheffing van de geestelijke schepselen, het verzet van de mens tegen de goddelijke plannen, het kwaad in de wereld, enz.

We willen alleen nog graag dank zeggen voor de raadgevingen en aanmoedigingen die we ontvingen van degenen die deze pagina's vóór hun publicatie hebben herzien.

We hopen dat dit boekje, met de hulp van de Heilige Geest, mag bijdragen tot een betere kennis van het mysterie van de goddelijke schepping, waardoorheen alle mensen zich, in de grote verscheidenheid van de culturele tradities van de wereld, geroepen voelen tot een persoonlijke relatie met deze God die ons, vanuit de eeuwigheid, de gave van het leven heeft willen schenken.

Hoofdstuk 1 IN HET BEGIN SCHIEP GOD DE HEMEL EN DE AARDE

In het begin schiep God hemel en aarde. (Gn 1,1)

De eerste waarheid die ons in de Schrift wordt geopenbaard over het mysterie van God is dat “Elohim”¹ - een Hebreeuwse uitdrukking die God betekent - in het begin alles heeft geschapen. Dit is het eerste vers van de Bijbel. Als we kijken naar het begin van het scheppingsverhaal, dan vinden we daar, nog preciezer, een bevestiging van authenticiteit geloof in het eerste handelen van God:

Het gaat om de eerste geloofswaarheid voor elke gelovige, niet alléén christen, maar ook jood of moslim. Als christenen hebben we deze belijdenis ontvangen binnen het leerstellige corpus van de Bijbel, zoals dat ook gebeurd is voor de gelovige joden, terwijl dit voor de moslims terug te vinden is in tal van passages van de Koran. Het is dus een van de vele waarheden over God, die deze drie monotheïstische godsdiensten met elkaar verenigt. God is de Schepper.

Leerstellig gezien komt de uitspraak dat “God de hemel en de aarde geschapen heeft”, zoals we zojuist besproken hebben, overeen met de bevestiging van een

1 Met dit woord duidt men God aan in verschillende passages van de Hebreeuwse Bijbel. Het is een majesteitsmeervoud van het semitische woord ‘El’, dat ook God betekent, maar in meer algemene zin. ‘El’ is de generieke uitdrukking waarmee alle semitische tradities over God spreken en dit is dus geldig voor veel godsdienstige tradities. De geïnspireerde auteur heeft deze meervoudsvorm willen gebruiken om de goddelijke grootheid en transcendentie van God beter uit te drukken. Toch is het werkwoord bij ‘Elohim’ altijd enkelvoud. Sommige exegeten zien hierin een inspiratie in de lijn van de latere openbaring van de heilige Drie-eenheid.

geloofswaarheid. Ze wordt als zodanig ontvangen in een klimaat van vertrouwen in God, binnen een geheel van veel andere waarheden van dezelfde natuur, zoals als de waarheden die in de heilige boeken en de symbolen van het geloof van de Kerk opgenomen zijn. Ze zijn om twee redenen een geloofswaarheid: ten eerste omdat de intelligentie en de wil met de geformuleerde waarheid moeten instemmen, en ten tweede omdat ze rechtstreeks verwijzen naar God zelf, God hebben als hun voornaamste referentiepunt. Het zijn waarheden over God en ze leggen ons iets uit over het wezen van God.

Toch is de waarheid over de schepping een bijzondere waarheid binnen het geheel van geloofswaarheden, omdat ze aan alle andere voorafgaat in het begrip van het mysterie van God. Het is veelbetekenend dat we de schepping in de Bijbel vanaf het eerste vers vinden, waardoor elke andere geloofswaarheid waar ons later over gesproken wordt, in de natuurlijke orde van de redenering op deze eerste en fundamentele waarheid moet steunen. Voor het goddelijk Woord dat in de christelijke en joodse heilige teksten opgetekend is, is de beschrijving van God als Schepper van het heelal in feite de eerste lichtstraal op zijn transcendentie werkelijkheid².

De schepping is anderzijds een waarheid die zich, in tegenstelling tot de menselijke, niet voordoet als een uitleg die zou zijn afgeleid uit andere natuurlijke waarheden, noch als een noodzakelijk begrip uit de menselijke kennis,

2 In de dogmatische teksten van het christendom, staat deze waarheid ook als eerste vermeld. Als we de woorden opzeggen van de geloofsbelijdenis komt onmiddellijk in de herinnering het geloof in God de almachtige Vader, "Schepper van hemel en aarde", wat rechtstreeks overgenomen is uit het Boek Genesis. Wat de joodse teksten betreft, hoewel zo'n korte samenvatting als het christelijk symbolum daar niet bestaat, is het ook veelbetekenend om overal in de Talmud uitdrukkingen te lezen die lijken op die van Genesis. Men zou hetzelfde kunnen zeggen van de referenties aan de schepping in de Koran.

maar als een primaire waarheid in de context van een bepaalde religieuze traditie. Dit belet niet dat ze in zichzelf beschouwd, vanuit het perspectief van haar relatie met het menselijk vermogen om te kennen, een waarheid is die bij de invloedssfeer van de mens hoort. De heilige Thomas van Aquino toont inderdaad in verschillende delen van zijn oeuvre³ aan dat de schepping van de wereld met zekerheid bewezen kan worden als men tenminste eerst het bestaan van God bewezen heeft door de bekende “vijf wegen” van Thomas⁴: de waarheid over de schepping van de wereld is, daarom, een natuurlijke waarheid, die door het menselijk verstand achterhaald kan worden, en waarvan de Geest van God bij de inspiratie van de Schriften, heeft willen getuigen. Dit wil zeggen dat Hij haar aan ons heeft geopenbaard opdat alle gelovigen, bij het aanschouwen van de prachtige werken van de schepping, de scheppende macht van God, zijn almacht, zijn goedheid en zijn wijsheid zouden erkennen. We zullen de geestelijke en morele reikwijdte van deze eerste waarheid in detail bekijken: God is de Schepper van de hemelen en de aarde.

De uitspraken van Genesis

Wij weten dus uit de gegevens van de Schrift, zonder dat daarbij een bijzondere, diepgaande kennis nodig is, dat God de Schepper was van het universum. Zo erkennen we dat we alle dingen die bestaan aan Hem te danken hebben, of met andere woorden, dat ze door Hem tot bestaan zijn geroepen.

3 Vgl. Thomas, *Summa Theologiae*, I, qq. 10ss; *Contra gentes* 6, 15-38; *De Potentia* q. 3, 1-19; q. 4, 1-2.

4 In de *Summa Theologiae* overweegt de heilige Thomas in het kort de eerdere metafysische redenering die gebruikt werd om te komen tot het bewijs van het bestaan van God, en voegt er ook zijn eigen filosofische ideeën aan toe. Dit leidt tot de vijf Godsbewijzen, hoewel hij ze in andere delen van zijn werk, zoals bijvoorbeeld de *Summa contra Gentiles* (Tegen de heidenen) op een andere manier uiteenzet.

Om deze bewering goed te begrijpen is het in feite voldoende te denken dat geen enkele geschapen realiteit haar eigen bestaansreden heeft. Geen enkele heeft zozeer aan zichzelf genoeg dat ze zichzelf het bestaan kan geven. Daarom is de relatie van alle zowel aardse als hemelse dingen met God, zoals de tekst van Genesis het zegt in verband met de materiële of geestelijke dingen, een relatie van radicale en absolute afhankelijkheid. Zonder God, zonder de goddelijke wil die hen tot bestaan roept, hadden ze nooit kunnen ontstaan. Dit is de eerste waarheid die de Bijbel ons leert als hij ons over God spreekt.

In een tweede leermoment over deze waarheid, is de schepping volgens de tekst van Genesis, echter ook een “vrijwillig raadsbesluit” van God en niet, zoals andere religieuze of filosofische tradities het uitdrukken, een soort goddelijke emanatie of een verlengstuk van het leven van God, waardoor het moeilijk wordt om de transcendentie van God ten opzichte van zijn schepselen te begrijpen. Volgens het boek Genesis heeft God gewild dat de dingen zouden zijn, Hij heeft ze tot bestaan geroepen omdat Hij hun het zijn, het bestaan, wilde schenken en daarom zijn ze er ook gekomen, vanuit een liefdevol heilsplan, dat zich in eerste instantie openbaart door ze tot het bestaan te roepen.

Met de Traditie van de Kerk, die hierin niets anders doet dan de Schrift⁵ te volgen, kunnen we op meer theologische wijze zeggen dat de schepping van God een *creatio ex nihilo* is, een schepping uit het niet, een uitdrukking waarmee men aangeeft dat God op het moment van scheppen, niet

5 Het meest expliciete citaat uit het Oude Testament, zo heeft het leergezag het vaak begrepen (alinea nr 297 van de CKK), is de zin van de moeder van de Makkabeeën: Ik weet niet hoe jullie in mijn schoot gevormd zijn ...Maar de Schepper van de wereld ... bedenk dat God dit alles uit het niet gemaakt heeft en dat ook het menselijk geslacht op dezelfde wijze is ontstaan (2 Makk. 7, 22-23.28).

uitgegaan is van een reeds tevoren bestaande materie, op de manier van de Grieken en zoveel andere mythologische tradities, maar dat Hij de schepping uitsluitend uit zichzelf, uit zijn almachtige wilsbeschikking tot stand bracht.

De Concilies van Lateranen en het Eerste Vaticaans Concilie bevestigen deze leer. Ook de huidige catechismus van de katholieke Kerk blijft, in de nrs 296 en volgende⁶, gehoor geven aan het traditionele onderricht:

God scheidt 'uit het niet'. Wij geloven dat God geen behoefte heeft aan iets wat tevoren al bestond, noch aan enige hulp om te scheppen. De schepping is evenmin een noodzakelijk voortvloeiend (emanatie) van de goddelijke substantie. (Vgl. 1^e Vaticaans Concilie). God scheidt in vrijheid 'uit het niet'. (CKK, 296)

De tijdelijke oorsprong van de schepping

Laten we teruggaan tot het eerste vers van de Heilige Schrift: "In het begin schied God de hemel en de aarde". Als we aandachtig luisteren naar de omstandigheid die met de schepping gepaard gaat, dan dringt het tot ons door dat de geïnspireerde auteur spreekt over een aanvangsmoment, dat helemaal uniek is. Dit is de temporele dimensie van de fysieke werkelijkheid van het universum, maar het is tegelijkertijd een begin dat ontsnapt aan de fysieke betekenis van tijd, van het verloop van de fysieke fenomenen, zoals het ook ontsnapt aan de ruimtelijke dimensie van het universum. Deze oorsprong is vooral bovennatuurlijk: hij gaat

⁶ De CKK verwijst ons naar een mooie passage van Theofilus van Antiochië, een kerkvader die hetzelfde idee aanhaalt over de schepping uit het niets: "Wat voor buitengewoons zou het geweest zijn, als God de wereld had geschapen uit materie die tevoren bestond? Als men een menselijk vakman materiaal geeft, dan maakt hij daarvan wat hij maar wil. Gods macht wordt echter hierin zichtbaar dat Hij uit het niet scheidt wat Hij maar wil".

de materiële werkelijkheid te boven omdat hij zich bevindt in de wilsbeschikking en de macht van God, in het raadsbesluit waarin God voorzag dat de dingen zouden zijn en hoe ze zouden worden⁷.

In een wereld die alleen waarde hecht aan wat tastbaar is en meetbaar, is het niet gemakkelijk om zich een voorstelling te maken van wat we hier zeggen over dit begin van de werkelijkheid. We moeten begrijpen dat God ons, door middel van de Bijbel, eerder spreekt over zichzelf dan over de realiteit van de wereld. Het Boek Genesis wil, concreet gezien, geen enkel soort fysieke hypothese aanhangen, in de stijl van de zogenoemde "Big-Bang", de theorie van de oorspronkelijke explosie waardoor het heelal zich aanvankelijk heeft uitgebreid vanaf een enkel beginpunt, of andere soortgelijke hypothesen uit de geschiedenis van de fysica, of die nog zouden kunnen komen in het kielzog van de vorderingen op wetenschappelijk gebied. Het denkniveau van het heilige boek gaat vooraf aan elke natuurkundige leer, en hoewel achter de letter van de Bijbel een onderliggend model van het heelal schuilgaat dat overeenkomt met de tijd waarin deze tekst geschreven is, is het belang van de tekst gericht naar de horizon van de wil van God.

Zoals de rest van de Heilige Schrift, spreekt Genesis over God, het wezen van God dat zich openbaart aan de mens, en natuurlijk in de mate waarin de mens dit met zijn verstand kan begrijpen. Daarom spreekt dit begin van Genesis ons over een realiteit waarover de menselijke wetenschappen niet kunnen spreken, in dit geval de fysica van het heelal, omdat deze eigenlijk teruggaat tot het scenario zelf van de goddelijke beslissingen, een scenario dat zich

⁷ God schiep door het bestaan te geven aan de schepselen, maar Hij schiep ook door ze in het bestaan te bewaren, door de schepping te bewaren zoals Hij oorspronkelijk gewild had dat de dingen zouden zijn. Hier zijn ook alle bijzondere vormen begrepen van de evolutie van alle schepselen doorheen de tijdperken van de kosmos.

buiten de natuur van de dingen afspeelt. Daarom ontsnapt dit aan het vermogen om de wetenschappelijke werkelijkheden van deze wereld te toetsen. In dat eerste vers wijst het Boek Genesis naar een bovennatuurlijke beslissing van de Drie-eenheid, nl. wanneer God zelf beslist om eindige wezens te doen bestaan opdat ze, hoe vergankelijk hun bestaan ook mag worden, zouden kunnen zeggen dat ze “zijn”, zoals hun Schepper, die zelf ook “is”, hoewel op een onvergelijkbaar verhevener manier.

Spreeken over de oorsprong van het heelal is dus een soort poging om zich voor te stellen hoe de dingen zich vanaf een begin in de tijd ontwikkeld hebben. Zeggen, zoals in het eerste vers van Genesis, dat God “in het begin” de hemelen en de aarde schiep, betekent daarentegen dat men zich van meet af aan plaatst op een bovennatuurlijk vlak, waarop de ontwikkeling van de schepping ons voor een ogenblik niet meer interesseert, om dieper door te dringen in het goddelijke heilsplan waardoor de dingen bestaan, bestonden of zullen bestaan. Het gaat om een geloofswaarheid, want het gegeven dat “de wereld niet altijd al heeft bestaan” is een “geloofswaarheid”, die niet bewezen kan worden door het menselijk verstand⁸ zonder de hulp van de goddelijke openbaring. Het leergezag van de Kerk heeft het bovennatuurlijk karakter van deze waarheid bij verschillende gelegenheid bevestigd: het Vierde Lateraanse Concilie, het Eerste Vaticaanse Concilie, enz., en recenter, ook de catechismus van de katholieke Kerk verwijzen duidelijk naar deze bovennatuurlijke oorsprong van de wereld, die steun vindt in de natuurlijke menselijke waarneming, maar veel verder reikt dankzij het licht van geloof:

Buiten de kennis die iedere mens van nature over de Schepper kan hebben, (Vgl. Hnd 17, 24-29; Rom 1,1-20) heeft God aan

8 De Heilige Thomas brengt dit idee naar voren om een halt toe te roepen aan de aristotelische interpretatie van de temporele oneindigheid van de wereld. *Summa Theologiae*, I. q. 46, 2.

Israël het mysterie van de schepping geleidelijk geopenbaard.
(CKK, 287)

De volledige afhankelijkheid van de schepselen ten opzichte van hun Schepper

Nu we de betekenis en de oorsprong van de uitdrukking “in het begin schiep God...”

hebben uitgelegd, kunnen we verder gaan met de gevolgen die voortvloeien uit de schepping. Men moet eerst en vooral erkennen dat in het begrip Schepper het idee besloten ligt van de soevereine onafhankelijkheid van God ten opzichte van het geschapene. Dit is een van de andere primaire beweringen die uit de woorden van Genesis gehaald kunnen worden.

Voor de Bijbel is God inderdaad van niets en niemand afhankelijk om te scheppen, dit in tegenstelling tot wat bijvoorbeeld gebeurt in de Griekse filosofie, die uitgaat van een demiurg, een vooraf bestaande materie, bepaalde archetypen, enz.⁹

Maar als we de Pentateuch bijven lezen, dan zien we dat deze zich verdiept in de transcendentie van God ten opzichte van de schepselen. In het Boek Exodus openbaart God zichzelf op een manier die geen enkele vergelijking duldt met de geschapen zaken. Laten we even teruggaan naar het gesprek dat plaatsvindt tussen Mozes en Jahwe op het moment van de theofanie op de Sinai:

Maar Mozes sprak opnieuw tot God:

- Als ik nu bij de Israëlieten kom en hun zeg: De God van uw vadersen zendt mij tot u, en zij vragen: Hoe is zijn naam? wat

⁹ De uiteenzetting van Plato in zijn *Timaeus*, waarin een van de beroemdste filosofische theorieën over de schepping in de Griekse betekenis van het woord naar voren komt, is welbekend.

moet ik dan antwoorden?
Toen sprak God tot Mozes:
- Ik ben die is. (Ex 3, 13-14)

Deze tekst verhaalt de openbaring die God doet van de goddelijke naam: "Jahwe", "Hij die is", de eigennaam van God. Terwijl dus de dingen in werkelijkheid niet "zijn" omdat ze imperatief iemand nodig hebben aan de oorsprong van hun zijn, van hun bestaan, staan we in het geval van God voor iemand die niets nodig heeft om te zijn: Hij "is" waarachtig, omdat Hij zijn wezen niet te danken heeft aan wie dan ook, zoals dat wel het geval is voor alle schepselen.

Binnen het thema van de schepping is deze waarheid over de dingen zeer belangrijk, want ze bepaalt onmiddellijk het radicale verschil tussen God en het geschapene. Aan de ene kant staat God, die de volheid van het zijn en het bestaan bezit, en die daarom Schepper kan zijn van de schepselen, en aan de andere kant staat al het andere, altijd gekenmerkt door de contingentie in het zijn, volledig afhankelijk van een eerdere oorzaak die de oorsprong van zijn wezen is.

Als het spreekt over een scheppende God, verwijst het geloof naar het fundamentele verschil tussen de oorsprong van de schepselen en de schepselen zelf. Met andere woorden, tussen degene die waarlijk Is en degenen die zijn omdat ze op contingente manier het vermogen hebben gekregen om te zijn, bestaat een oneindig groot verschil dat we impliciet terugvinden in de eerste verzen van het Boek Genesis.

Daar wordt werkelijk, bij elke stap een kenmerkende uitdrukking herhaald van de goddelijke transcendentie binnen de schepping.

God sprak:
- Er moet licht zijn!
En er was licht. (Gn 1, 3)

Deze uitspraak wordt bij elke nieuwe fase herhaald; God openbaart zijn wil en de dingen ontstaan. God schiept tenslotte door zijn Woord.

Op deze manier waarschuwt de Bijbel ons voor de afstand tussen beide ordes, tussen God en de schepselen, slechts verenigd door de band van de wilsbeschikking van God. Als de dingen bestaan, zegt Genesis ons, dan is dat omdat God zijn wil geopenbaard heeft dat ze zouden bestaan, want we weten dat God geen enkele grondstof nodig heeft voor zijn schepping. De God van het Oude Verbond is in feite een almachtige God, almachtig tot het voor ons moeilijk voor te stellen uiterste om te scheppen zonder enige soort fysieke steun. Met alléén zijn woord, is Jahwe bij machte om alles wat bestaat, bestaan heeft of zal bestaan werkelijkheid te doen worden.

Wij geloven, zegt de catechismus, dat alles voortkomt uit de vrije wilsbeschikking van God, die de schepselen heeft willen laten delen in zijn wezen, wijsheid en goedheid. 'Want Gij hebt het heelal geschapen: door uw wil ontstond het en werd het gemaakt' (Apk 4, 11) (CKK, 295)

Door middel van het Woord, dat de openbaring is van zijn wil, roept God alles tot bestaan. God zou zich, als het enig in zich noodzakelijk wezen, zeker niet hoeven te openbaren, en ook geen van de schepselen hoeven laten delen in het bestaan; maar bewogen door zijn oneindige vrijgevigheid en welwillendheid, beslist Hij om zich te geven aan wie het niet van Hem kon verlangen. Dit eerste gebaar van lankmoedigheid naar de mensen toe, dat het scheppende handelen betekent, is een openbaring van het wezen van God, meer bepaald van zijn almachtige wil. Geleid door de openbaring, ontdekken we in de schepping een God die niet in zichzelf gekeerd blijft, maar iemand die de rijkdom van zijn wezen wil delen door het bestaan te geven aan een oneindige hoeveelheid wezens die zijn macht en zijn glorie weerspiegelen.